

Voedsel om over na te denken

Begrippen en methoden

Aangezien het niet mogelijk is om in het Landbouw- en Visserijrapport 2016 alle begrippen en berekeningswijzen toe te lichten, bevat deze bijlage een alfabetisch overzicht van de voornaamste begrippen en methoden. Hierin vindt u bijvoorbeeld wat de standaardoutput (SO) inhoudt en hoe het agrobusiness-complex afgebakend wordt.

Agrobusinesscomplex (ABC)

Het agrobusinesscomplex (ABC) omvat de agrarische toelevering (bv. landbouwmachines) en agrarische tussenhandel, de landbouwsector (akkerbouw, tuinbouw en veeteelt), de verzamelende handel (bv. veilingen) en de voedingsindustrie (eerste en tweede transformatie). De visserij is niet opgenomen in het ABC.

Indeling ABC in vier sectoren

We bespreken de economische prestatie van het ABC op sectorniveau. We onderscheiden:

- land- en tuinbouw
- voedingsindustrie
- (agrarische) tussenhandel en verzamelende handel (in tabellen afgekort met 'handel'): de agrarische tussenhandel omvat de handel tussen agrarische toelevering en de land- en tuinbouwsector. De verzamelende handel brengt producten uit de land- en tuinbouwsector samen voor levering aan voedingsindustrie, groothandel of retail. De veilingen maken deel uit van de verzamelende handel.
- overige sectoren: dit omvat o.a. toelevering (excl. veevoeders, meegeteld in voedingsindustrie), productie van tabak, productie van textiel, machinebouw en veterinaire diensten.

Economische indicatoren ABC

- aantal bedrijven:

Als bron voor het aantal bedrijven hanteren we het aantal btw-plichtige ondernemingen. Deze cijfers zijn afkomstig van de FOD Economie. Het aantal landbouwbedrijven is afkomstig van de landbouw telling van de FOD Economie. De cijfers voor de sector voedingsindustrie verschillen van de cijfers van FEVIA. FEVIA gebruikt als bron de gedecentraliseerde RSZ-statistieken. Die omvatten het aantal bedrijven die minstens 1 werknemer tewerkstellen. Wij gebruiken het aantal bedrijven die een btw-aangifte indienen.

- omzet:

Als bron voor de omzet van de voedingsindustrie gebruiken we de omzetcijfers van FEVIA, op basis van de FOD Economie. Voor de andere takken van het ABC gebruikten we de gegevens uit btw-aangiften. Voor de land- en tuinbouw wordt de productiewaarde als benaderend equivalent voor omzet gebruikt (zie ook verder).

- investeringen:

Als bron voor de investeringen hanteren we de gemaakte investeringen door de btw-plichtige bedrijven. Deze gegevens zijn afkomstig van de FOD Economie. De beste inschatting voor de gemaakte investeringen in de land- en tuinbouw gebeurt op basis van de ingediende investeringsbedragen bij het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). De land- en tuinbouwers die voor hun investeringen geen beroep doen op het VLIF, vallen buiten de scope.

- tewerkstelling:

We maken gebruik van de gecentraliseerde statistiek van arbeidsplaatsen van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ). Land- en tuinbouw omvat zowel het gemiddelde aantal voltijdse en deeltijdse arbeidsplaatsen (RSZ) als het aantal aangesloten zelfstandigen bij de RSVZ, vanwege het hoge aandeel zelfstandig tewerkgestelde land- en tuinbouwers in de totale tewerkstelling. Bij '(agrarische) tussenhandel en verzamelende handel' en overige sectoren betreft de tewerkstelling het gemiddelde aantal deeltijdse en voltijdse arbeidsplaatsen op basis van de RSZ-gegevens.

- toegevoegde waarde:

Als bron voor de toegevoegde waarde gebruiken we de toegevoegde waarde berekend op basis van de btw-aangiftes bij de FOD Economie (verkopen min aankopen).

- handelsrelaties:

De meest tastbare relaties tussen de verschillende ABC-sectoren zijn de handelsrelaties in termen van aan- en verkopen. Deze worden in kaart gebracht aan de hand van de btw-listings, beheerd door de FOD Financiën. Hiermee krijgen we een idee van de grootteorde van de transacties tussen de verschillende schakels binnen het ABC.

Agrohandel, voedingshandel en handel in producten van de voedingsindustrie

De agrohandelscijfers dekken de volledige handel af van het ABC (verschillende sectoren en ook niet-voedingsproducten) en hebben betrekking op België. Agrohandel is verder op te delen in voedingshandel en niet-voedingshandel. Voedingshandel betreft alle eindproducten voor menselijke voeding en bijhorende grond- en hulpstoffen voor de voedingsindustrie. Deze laatste groep producten wordt niet rechtstreeks geconsumeerd door de eindverbruiker maar dient als grondstof of hulpstof in de verwerking van een voedingsproduct dat geconsumeerd wordt. Voorbeelden hiervan zijn gist, mout, zetmeel, zoetstoffen, enz. De niet-voedingshandel omvat o.a. agro-industriële producten, sierteeltproducten en nevenstromen. De cijfers over exportgerichtheid van de voedingsindustrie focussen op handel in producten van de voedingsindustrie.

Agrohandels- en voedingshandelscijfers zijn berekend volgens het communautaire concept (Eurostat – Comext), de cijfers over de handel in producten van de voedingsindustrie zijn berekend volgens het nationale concept. In tegenstelling tot het communautaire concept houdt het nationale concept geen rekening met in- en uitvoerbewegingen gerealiseerd door Belgische niet-ingezetenen (die in België btw-plichtig zijn). Een groot deel van de niet-ingezetenen heeft zijn zetel dicht bij de havens en luchthavens van het land.

Armoedebaarometer Decenniumdoelen 2017

Decenniumdoelen 2017, het samenwerkingsplatform van dertien organisaties die de krachten bundelen om de leefsituatie van mensen in armoede structureel te verbeteren, is aan zijn achtste Armoedebaarometer toe. De cijfers zijn afkomstig van verschillende bronnen: EU-SILC 2013, de FOD Economie, bewerking Studiedienst van de Vlaamse Regering, Kind en Gezin, enquête naar de arbeidskrachten (EAK), Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, het steunpunt WSE en Expertisecentrum Arbeidsmarktmonitoring.

Big data

Big data zijn een enorme hoeveelheid data (gestructureerd en ongestructureerd) die moeilijk te verwerken zijn met traditionele databank- en softwaretechnieken. Big data bieden bv. een schat aan informatie over consumenten en hun behoeften, onder andere via het online zoekgedrag en hun activiteiten op sociale media. Dat kan voor marketingdoeleinden worden ingezet om te voorspellen waar een consument nood aan heeft, op welk tijdstip en op welke locatie.

Boerenmarkten

Markten waarop de landbouwer zijn producten rechtstreeks aan de consument verkoopt. De website van VLAM 'Recht van bij de boer' geeft geen integrale lijst van boerenmarkten weer. VLAM vermeldt enkel boerenmarkten die zichzelf registreren of die producenten als verkooppunt aangeven. Niet alle boerenmarkten zijn dus te traceren via deze bron en het aantal vermelde (boeren)markten op de site kan per maand wat verschillen. Aan de hand van een screening van de op de site van VLAM vermelde bedrijven stelden we een lijst van markten en boerenmarkten op waar landbouwers met hun waren staan. Deze lijst werd nog aangevuld met gegevens die we online traceerden over boerenmarkten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Buitenlanders en personen van buitenlandse herkomst

Buitenlanders zijn Vlamingen die niet de Belgische nationaliteit hebben. Personen van buitenlandse herkomst zijn personen waarbij hetzij de geboortenationaliteit van de vader, van de moeder of van de persoon zelf dan wel zijn/haar huidige nationaliteit 'niet-Belgisch' is.

Buurtsupermarkt

De buurtsupermarkt is een van de mogelijke distributiekanaal bij de cijfers van het marktonderzoeksbureau GfK voor VLAM. De categorie omvat Alvo, Carrefour express, Cash fresh, Comarkt/Comarche, Delhaize AD/City/Proxy, Intermarché/Ecomarché, Leader price, Louis Delhaize, Okay, Profi, Rob, Smatch en Spar.

Cateringzaken

Omvat zowel event- en partycatering (het verstrekken van bereide maaltijden en kleine eetwaren voor meestal eenmalige gebeurtenissen) als contractcatering (het verstrekken van maaltijden en kleine eetwaren op industrieel vlak en op basis van een bepaalde contractuele duurovereenkomst) (Guidea, 2016).

CSA-bedrijven

Community supported agriculture of gemeenschapslandbouw is een vorm van samenwerking tussen burgers en lokale landbouwers. Burgers betalen jaarlijks een bijdrage om de productiekosten van het landbouwbedrijf te kunnen dekken. In ruil krijgen ze een deel van de opbrengst. Als basis voor de cijfers in het rapport namen we bedrijven die online getraceerd kunnen worden via het CSA-netwerk. Daarnaast starten ook CSA-bedrijven op die niet aangesloten zijn bij het CSA-netwerk omdat het geen verplichting is voor bedrijven om zich aan te sluiten bij het CSA-netwerk. Van deze laatste bedrijven ontbreken de gegevens.

Consumptie

In de ketenhoofdstukken gebruiken we voor de consumptie enkel de gegevens over voedingsproducten die specifiek toewijsbaar zijn aan de diverse ketens. Zo worden de bereide maaltijden niet meegerekend omdat die zowel groenten, aardappelen als vlees kunnen bevatten.

Een aantal statistieken in verband met de consumptie zijn gebaseerd op gegevens van GfK (Gesellschaft für Konsumforschung). GfK is een marktonderzoeksbureau dat in opdracht van VLAM (Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing) de aankopen voor thuisverbruik van een aantal voedingsproducten continu opvolgt bij een 5.000-tal Belgische gezinnen. Dus enkel het thuisverbruik is opgenomen in de cijfers. De consumptie van voeding buitenshuis wordt niet meegeteld.

Uit de gegevens van GfK kan echter niet het aandeel van de diverse producten in de totale bestedingen aan voeding en dranken berekend worden. Daarvoor maken we gebruik van gegevens van de FOD Economie. FOD Economie organiseert tweejaarlijks een huishoudbudgetenquête bij een 6.000-tal huishoudens, waarbij alle huishoudelijke bestedingen worden genoteerd. Ook hier worden de uitgaven in restaurants en horeca niet meegeteld.

DIS 1

DIS 1 is een van de mogelijke distributiekkanalen bij de cijfers van het marktonderzoeksbureau GfK voor VLAM en omvat AH, Alma, Carrefour hyper/GB/market, Champion, Colruyt, Cora, Delhaize De Leeuw, Makro, Match, Metro en Red Market.

E-commerce

Alle manieren waarop via computernetwerken (vooral internet) handel bedreven kan worden. De gebruikte Belgische gegevens in het rapport komen van handelsorganisatie Comeos en hebben betrekking op 2016. De steekproef bestond uit 1.509 personen tussen 18 en 70 jaar, die in maart-april 2016 bevestigd werden over hun ervaring met online aankopen in de voorbije twaalf maanden. De onderzoekers gebruikten een online vragenlijst en deden veldwerk.

Ernstige materiële deprivatie

Op Europees niveau werd enkele jaren geleden een armoede-indicator ontwikkeld die niet zozeer focust op het inkomen zelf, maar op het feit of je mede dankzij dit inkomen kan genieten van een minimale levensstandaard. Dat gebeurt door na te gaan hoeveel basisitems een gezin moet missen om financiële redenen. Vervolgens wordt per land of regio het percentage individuen berekend dat leeft in een gezin dat niet beschikt over deze items. Meer bepaald wordt gekeken naar het percentage en aantal personen van 0 tot 99 jaar die leven in een huishouden dat minstens vier van volgende negen items mist om financiële redenen: een week vakantie buitenshuis per jaar, een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om de twee dagen, een wasmachine, een kleurentelevisie, een telefoon/gsm, een auto, de rekeningen voor huur, hypotheek, nutsvoorzieningen of andere aankopen kunnen betalen, het huis degelijk kunnen verwarmen, beperkte onverwachte financiële uitgave (1.000 euro) kunnen doen. Voor de Vlaamse gegevens is de bron EU-SILC en de FOD Economie.

EU-SILC

EU-SILC staat voor European Union Statistics on Income and Living Conditions en is een door Eurostat gecoördineerde jaarlijkse enquête die sinds 2004 in alle lidstaten van de Europese Unie de inkomenssituatie en levensomstandigheden in kaart brengt. De FOD Economie voerde de EU-SILC voor België uit.

FAO-barometer voedselprijzen

De voedselprijsindex bestaat uit het gemiddelde van de prijsindex voor granen, vlees, zuivel, plantaardige olie en suiker, gewogen met de gemiddelde exportandelen van elke commoditygroep voor 2002-2004. Elke subindex bestaat uit een gewogen gemiddelde van de relatieve prijzen van de commodities in de groep, met als referentieperiode de gemiddeldes in het jaar 2002-2004.

Groeibedrijf

Een onderneming die drie opeenvolgende jaren gegroeid is met minstens 3%. Foodservice Alliance, 2016, mat de groei op basis van de balanstotalen tussen 2005 en 2014. Opvallend is dat de horeca slechts 6,91% groeibedrijven telt.

Hard discount

Hard discount is een van de mogelijke distributiekanaalen bij de cijfers van het marktonderzoeksbureau GfK voor VLAM en omvat Aldi en Lidl.

Huishoudbudgetenquête

De huishoudbudgetenquête van de FOD Economie wordt om de twee jaar gehouden bij zo'n 6.000 huishoudens. De laatste vond plaats in 2014. In 2016 is er dus een nieuwe enquête gepland. De resultaten hiervan zijn ten vroegste beschikbaar in de zomer van 2017. De brontabel bevat gemiddelde uitgaven voor verschillende productgroepen en producten. Er zijn gegevens beschikbaar voor Vlaanderen, Wallonië, Brussel en België. Er is ook een tabel die de uitgaven opsplitst naar inkomensgroep. Omdat de enquête herzien is in 2012 en 2014 zijn de resultaten niet meer vergelijkbaar met de jaren ervoor. Sinds 2012 wordt de steekproef immers geïntegreerd in de enquête naar de arbeidskrachten. Op die manier is de responsgraad hoger en valt de steekproef voor meer variabelen te vergelijken met de oorspronkelijke steekproef van de enquête naar de arbeidskrachten.

Huishouden (privaat en publiek)

Met huishouden bedoelen we private huishoudens. Private huishoudens omvatten alleenwonenden, (niet-)gehuwde paren zonder thuiswonend kind, (niet-)gehuwde paren met thuiswonend(e) kind(eren), alleenstaande ouders en andere types huishoudens. Naast private huishoudens heb je nog collectieve huishoudens. Het gaat hier meestal om ouderen die verblijven in een woonzorgcentrum.

Intensiteitskaarten

Uit de percelenlaag hebben we de relevante teelten voor de verschillende sectoren in een geografisch informatiesysteem geselecteerd en geëxporteerd. De laag werd omgevormd tot een puntenbestand. Aan elk (perceels)punt werd een waarde gehangen die gelijk is aan de oppervlakte vermenigvuldigd met de standaardoutput (zie het begrip standaardoutput) van de teelt.

Voor de veeteeltsectoren hebben we een gelijkaardige werkwijze gebruikt. Per landbouwnummer werd de som gemaakt van de waarde van het (melk-, vlees-, etc.) vee. Deze waarde werd bepaald door de dieraantallen te vermenigvuldigen met de bijhorende standaardoutput. De waarde werd ruimtelijk aan de locatie van de bedrijfszetel (stallen en gebouwen) gehangen.

Vervolgens hebben we een kernel-dichtheidskaart opgemaakt met een celgrootte van 1 hectare en een straal van 3.500 meter (default). Daarna hebben we de informatie over het agrobusinesscomplex uit de Kruispuntbank voor Ondernemingen toegevoegd op basis van het adres uit het Centraal Referentieadresbestand.

Volgende bronnen hebben we gebruikt bij de opmaak van de intensiteitskaarten:

- Agentschap voor geografische Informatie Vlaanderen (2016) Voorlopig referentiebestand gemeentegrenzen, versie 2006. Departement Informatie Vlaanderen, Brussel.
- Departement Landbouw en Visserij (2016) Berekening van de standaardopbrengsten. Departement Landbouw en Visserij, Brussel
- FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie (2016) Kruispuntbank Ondernemingen. Opgevraagde dataset dd. 01.06.2016. FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Brussel
- Departement Landbouw en Visserij (2015) Landbouwgebruikspercelen. Departement Landbouw en Visserij, Brussel.
- Mestbank - Vlaamse Landmaatschappij (2014) Diergegevens. Vlaamse Landmaatschappij, Brussel.

Intermediair verbruik

Het intermediair verbruik is de waarde van alle goederen en diensten die als input voor de productie van de beschouwde periode worden gebruikt en buiten de regionale hoeve (zie Productiewaarde) aangekocht worden. Deze post omvat geen uitgaven waarvan het gebruik verdeeld is over verschillende jaren.

Meer gespecificeerd geeft het intermediair verbruik de uitgaven weer, gedaan voor:

- zaai- en pootgoed dat in de handel aangekocht wordt
- energie en smeermiddelen
- meststoffen
- fyto-sanitaire producten
- veevoeders gekocht buiten de landbouw
- ingevoerd gebruiksvee
- klein materiaal en onderhoud- en herstellingskosten van machines en gebouwen
- algemene onkosten (diergeneeskundige zorgen, verzekeringen, water, enz.)

Per definitie omvat het intermediair verbruik noch de aankoop van materiaal waarvan de levensduur groter is dan één jaar, noch de aankoop of grote herstellingen van gebouwen, welke investeringsuitgaven zijn. De lonen maken geen deel uit van het intermediair verbruik.

Keten

De (agrovoedings)keten omvat alle schakels vanaf de agrarische toelevering tot en met de consument. De keten bestaat uit het agrobusinesscomplex (ABC), de groothandel, retail, catering en de consument.

Ketenroadmap Voedselverlies

Op 3 april 2015 hebben de Vlaamse regering en de ketenpartners Boerenbond, Fevia Vlaanderen, Comeos Vlaanderen, Unie Belgische Catering, Horeca Vlaanderen, UNIZO, Buurtsuper.be en het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO) de Ketenroadmap Voedselverlies 2020 ondertekend. Met dit publiek-privaat actieplan engageren de partners zich om gezamenlijk de voedselverliezen tegen 2020 te verminderen met 15%. De komende vijf jaar worden 9 actieprogramma's uitgevoerd met in totaal 57 acties om voedselverliezen in de hele keten terug te dringen. De roadmap is via deze link te raadplegen: http://lvlaanderen.be/sites/default/files/attachments/2015_03_19_ketenroadmap_definitief.pdf.

Koopkracht

De koopkracht geeft aan hoeveel een huishouden kan kopen. Van belang is hoe de koopkracht zich ontwikkelt over de tijd. Het gaat om de ontwikkeling van het inkomen ten opzichte van de inflatie. Als het inkomen sneller stijgt dan de inflatie, stijgt de koopkracht. Het gaat om het netto-inkomen, dus na belastingen en premies. Het begrip wordt gebruikt om de (reële) ontwikkeling van het inkomen vast te stellen of ten behoeve van welvaartsverschillen tussen huishoudens binnen een land maar ook tussen verschillende landen.

Productiewaarde

De (eind)productiewaarde, berekend door het Departement Landbouw en Visserij, wordt opgesteld aan de hand van het begrip regionale hoeve: een fictief landbouwbedrijf dat de totale output van de Vlaamse landbouw voortbrengt. De eindproductiewaarde omvat de waarde van het gedeelte van de productie die verkocht wordt buiten deze regionale hoeve, het gedeelte dat verbruikt wordt door de landbouwer en zijn gezin en de inventarisverandering. Voor meer details wordt verwezen naar volgende publicatie: Bernaerts E. & Demuyne E. (2005) Regionale rekeningen van de landbouw, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

RCAN-index

Voor economische specialisatie wordt de RCA (Relative Competitive Advantage) gebruikt. Deze relatieve index is de ratio van het aandeel export van een bepaalde sector in Vlaanderen, bijvoorbeeld de voedingsindustrie, ten opzichte van het aandeel voor diezelfde sector wereldwijd. De index (RCAN) varieert tussen -1 (onderspecialisatie) en +1 (maximale specialisatie) met 0 als neutrale waarde.

Regelmatig tewerkgesteld

In de mei-enquête van de FOD Economie wordt jaarlijks gevraagd naar het aantal regelmatig tewerkgestelde personen. Een persoon wordt beschouwd als regelmatig tewerkgesteld als hij in de loop van de 12 maanden die de dag van de enquête voorafgaan, elke week of elke maand op het bedrijf gewerkt heeft, wat ook de wekelijkse of maandelijkse duur van zijn werk mag zijn. Deze persoon kan dus voltijds of deeltijds werken.

Retail

Nielsen (2013) maakt volgende indeling van de niet-gespecialiseerde retail:

- grootdistributie (F1), bv. Colruyt, Delhaize supermarkten, Carrefour Hypermarkten
- middelgrote distributie (F2), bv. Okay, Proxy Delhaize, Carrefour Market
- kleine distributie (F3), zelfstandige winkeliers en zelfbedieningszaken van ketens met oppervlakte onder 400m² (bv. Carrefour Express)
- hard discounters: Aldi en Lidl

GfK PanelServices Benelux hanteert volgende onderverdeling:

- DIS 1 = Carrefour Planet(hyper)/Market(GB), Delhaize De Leeuw, Colruyt, Makro, Cora, Match en Champion
- hard discount = Aldi en Lidl
- buurtsupermarkten = Delhaize (AD, Proxy, City), Carrefour Express, Intermarché, Okay, Spar en Cash Fresh

Dis 1 van GfK PanelServices Benelux komt overeen met F1 en een deel van de F2 van Nielsen. Het overige deel van de F2 en F3 (kleine distributie) is bij GfK PanelServices Benelux samengebracht onder de categorie Buurtsupermarkten.

Specialisatie

De indeling van de bedrijven volgens specialisatie is gebaseerd op het begrip standaardoutput (SO, zie definitie SO). De productierichting of specialisatie wordt vastgesteld rekening houdend met het relatieve aandeel van de verschillende producties in de totale SO van het bedrijf. De bedrijven worden ingedeeld in negen grote groepen.

specialisatie	benaming
gespecialiseerde bedrijven	
1	gespecialiseerde akkerbouwbedrijven
2	gespecialiseerde tuinbouwbedrijven
3	gespecialiseerde bedrijven met blijvende teelten
4	gespecialiseerde graasdierbedrijven
5	gespecialiseerde hokdierbedrijven
gemengde bedrijven	
6	bedrijven met combinaties van gewassen
7	bedrijven met combinaties van veeteelt
8	bedrijven met combinaties van gewassen en veeteelt
9	niet te classificeren bedrijven

Binnen deze groepen bestaat dan nog een verdere opdeling. Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen we naar het Publicatieblad van de Europese Unie (PB, L220 van 17 augustus 1985).

Standaardoutput (SO)

De SO is de geldwaarde van de bruto landbouwproductie per eenheid (oppervlakte of dier) tegen prijzen af boerderij en exclusief btw. De subsidies worden niet in rekening gebracht.

De standaardopbrengsten worden per landbouwproduct vastgesteld. De lijst van de producten waarvoor de standaardopbrengsten worden berekend, is in overeenstemming met de lijst van de kenmerken voor de landbouwstructurenquêtes zoals vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 1166/2008.

De standaardopbrengsten per eenheid zijn gebaseerd op gemiddelde waarden over een referentieperiode van vijf jaar, maar worden regelmatig geactualiseerd. Om een vergelijking met de voorgaande jaren mogelijk te maken, worden alle beschouwde jaren berekend met dezelfde SO-coëfficiënten. Tenzij anders vermeld, wordt gewerkt met SO2010 (gemiddelde 2008 tot en met 2012).

Op basis van deze gemiddelde SO-coëfficiënten per product en het belang van de verschillende producten binnen het bedrijf (oppervlakte of aantal dieren), wordt een SO per bedrijf berekend.

TAHIB-studie (Tackling Health Inequality in Belgium)

Het onderzoeksproject 'Aanpak van ongelijkheid in gezondheid in België' werd gefinancierd door het Federaal Wetenschapsbeleid in het kader van het programma 'Samenleving en Toekomst'. Het project concentreerde zich op het begrip van de determinanten van gezondheidsongelijkheden om de basis te versterken voor de ontwikkeling van systematische en uitvoerige beleidsstrategieën om gezondheidsongelijkheden aan te pakken. De algemene doelstelling van het project was (1) om de omvang en de tijdstrend van sociale gezondheidsongelijkheden en van schadelijk en gezondheidsbevorderend gedrag te beschrijven, (2) om het effect van individuele factoren (sociale ongelijkheden in levensstijl, blootstelling op het werk, familiestructuur) en macrosociale factoren (sociaal kapitaal, urbanisatie van woonomgeving) op de sociale ongelijkheden in gezondheid te analyseren.

Thuisverbruik

Hiermee bedoelen we het verbruik van voeding door de huishoudens zelf. Consumptie van voeding buitenshuis wordt niet meegeteld. Cijfers over thuisverbruik geven de aankoop van voedingsproducten in winkels door huishoudens weer.

Toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen is het verschil tussen de (eind)productiewaarde en het intermediair verbruik. Wanneer de bruto toegevoegde waarde vermeerderd wordt met de subsidies en verminderd met de taksen en de afschrijvingen, verkrijgt men de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten. De netto toegevoegde waarde tegen factorkosten vertegenwoordigt het globale inkomen van de land- en tuinbouwactiviteit.

Vlaamse Armoedemonitor

De Vlaamse Armoedemonitor wordt opgemaakt ter ondersteuning van het Vlaamse armoedebeleid en wil op een bevattelijke en overzichtelijke manier de armoedesituatie en –evolutie in Vlaanderen in kaart brengen en opvolgen. Waar mogelijk wordt de Vlaamse armoedesituatie vergeleken met de situatie in de 28 lidstaten van de Europese Unie. De Vlaamse Armoedemonitor is een omgevingsmonitor. Dat betekent dat niet de maatregelen van het armoedebeleid zelf in beeld worden gebracht, maar wel de bestaande armoedesituatie waaraan dat beleid iets wil veranderen. De Vlaamse Armoedemonitor brengt verschillende armoede-indicatoren samen die gebruikt worden in Europese, federale of andere Vlaamse monitorrapporten. Het gaat onder meer om indicatoren uit het Pact 2020, de EU2020-strategie, de Interfederale Armoedebaarometer en de Armoedebaarometer van Decenniumdoelen 2017.

Voedselconsumptiepeiling

De doelpopulatie van de voedselconsumptiepeiling 2014-2015 werd gedefinieerd als de volledige Belgische bevolking van 3 tot 64 jaar. Personen met een leeftijd onder de 3 jaar en boven de 64 jaar werden om budgettaire redenen buiten beschouwing gelaten.

De methodologie die gebruikt is voor de voedselconsumptiepeiling wordt gedetailleerd beschreven in de verschillende rapporten van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid en opgenomen in de bronnenlijst.

De gebruikte classificatie voor productgroepen in de voedselconsumptiepeiling 2014-2015 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

omschrijving productgroep	inhoud productgroep
watergroep	water, koffie (zonder melk en suiker), thee en licht frisdranken
aardappelen en deegwaren	aardappelen, rijst, pasta, quinoa, couscous en bulgur
brood en graanproducten	brood, beschuit en ontbijtgranen
groenten	groenten, groentesappen en soepgroenten
fruit	fruit, fruitsappen, olijven
melk en calciumverrijkte sojaproducten	melk, melkproducten (met uitzondering van kaas) en calciumverrijkte sojaproducten
kaas	kaas
eiwitgroep	vlees (vers vlees en vleesbereidingen), vis, visbereidingen, schaal- en schelpdieren, eieren, peulvruchten en vegetarische vervangproducten (bv. tofu, tempeh en seitan)
noten en zaden	noten en zaden
smeer- en bereidingsvet	smeer- en bereidingsvet
restgroep	gesuikerde dranken (frisdranken, cappuccino, sportdrink), alcoholische dranken (bier, wijn, enz.), koeken en cake, snoep en chocolade, hartige en gefrituurde snacks, sauzen en andere producten.

In de figuren 5, 6 en 7 in het hoofdstuk 'Voedselconsumptie' wordt de consumptie volgens geslacht, leeftijd en opleidingsniveau vergeleken met de gemiddelde Belg. De gemiddelde Belg wordt uitgedrukt aan de hand van de blauwe stippellijn en is herleid naar 100%. Zo kan je per mogelijke waarde van de dimensie (bv. het dimensie geslacht heeft als mogelijke waarden man of vrouw) de consumptie vergelijken met het Belgische gemiddelde (zie ook tabel 1 in het hoofdstuk 'Voedselconsumptie') op niveau van de productgroepen (voorgesteld op het punt van de ster). Ligt de gekleurde lijn bij een bepaalde productgroep hoger dan de stippellijn, dan ligt de consumptie van die productgroep hoger dan de consumptie van de gemiddelde Belg. Als de gekleurde lijn bij een bepaalde productgroep lager dan de stippellijn ligt, geldt dat de consumptie lager is dan die van de gemiddelde Belg. Deze manier van voorstellen maakt meteen de opvallendste relatieve verschillen zichtbaar.

De cijfers op de figuren moeten correct geïnterpreteerd worden:

- De cijfers op de figuren zijn niet de absolute aantallen. De absolute cijfers komen in de figuren niet aan bod, hiervoor verwijzen we naar de rapporten van de Voedselconsumptiepeiling (WIV, 2016).
- De minimum- en maximumwaarde van de figuren bedragen niet 0 en 1, maar 0,7 (of 70% ten opzichte van de gemiddelde Belg) en 1,3 (of 130% ten opzichte van de gemiddelde Belg). Deze waarden werden zo ingesteld om de leesbaarheid van de figuur te verhogen.

Een groot relatief verschil kan overeenkomen met een beperkt absoluut verschil in gram. Bij een consumptie van 100 gram is een verschil van 10% slechts 10 gram.

Voltijdse arbeidskrachten (VAK)

Een VAK komt overeen met het aantal dagen dat een voltijds werkzame persoon werkt. Een arbeidskracht die het afgelopen jaar minstens 225 dagen gewerkt heeft op het bedrijf wordt beschouwd als 1 VAK. Arbeidskrachten die minder werken, krijgen naar rato minder VAK toegekend.

Zelfvoorzieningsgraad

De zelfvoorzieningsgraad geeft de verhouding weer (uitgedrukt in %) tussen de geproduceerde en de totale verbruikte hoeveelheden. Dit kengetal meet in welke mate de nationale productie de nationale behoefte dekt.